

BEKÖSZÖNTŐ

MIRE VALÓ EZ A KÖNYV?

Mutat pár trükköt, ezek segítségével fejlesztheted magad a versírásban. Hát nem furcsa, hogy rajzórán rajzolunk, énekórán énekelünk, tesiórán tornázunk, magyarórán meg szépeket gondolunk arról, hogy mások miket írtak? Mintha a költészet anyagához, a szavakhoz csak a profiknak lenne szabad hozzányúlni! Mintha kerámiaszakkörön csak szemmel lehetne verni az agyagot, nehogy már valami kezdő elrontsa azt a nyamvadt vázát! Mintha tornából meg kéne nézni egy focimeccset, azután dolgozatot írni abból, hogy hányadik percben ki szerezte a gólt, és hogy mi a catenaccio-védelem definíciója.

HOGY MIRE VALÓ?

Fürkészni. Játszani. Nemcsak a szavakkal és a formákkal, hanem rajtuk keresztül mindazzal, ami körülvesz bennünket, ami észrevétlenül bennünk lapul. Mert egy mesterség fortélyait elsajátítani, különféle versírói hagyományok csínját-bínját megismerni hasznos és izgalmas – épp ezek bemutatására vállalkozik ez a könyv. De az egésznek mégis valami olyasmi az értelme, amire a formák szabályai, a technikák és a módszerek alkalmazása *közben* jövünk rá. Annak megtapasztalása, hogy nem mindegy, hogyan mondjuk, amit látunk, amit észreveszünk odakint, vagy miként nevezzük meg, ami belül feszít, viszket vagy csiklandoz. Lehet, hogy épp egy eszköz használata: egy szorongató szótagszám vagy egy újságpapírból kivágott szó ébreszt rá bennünket valamire, amit addig nem tudtunk volna szavakkal kifejezni.

„GYEREKEK, ÉS MOST ÍRJATOK EGY VERSET!”

A suliban a versekre kötelező memoriterként tekintenek: ha a diák egyetlen hangot elront, újra kikérdezik. Aztán a tanár néha a legjobb szándékkal bedobja: „gyerekek, és most írjatok egy verset arról, hogy...”, vagy „írjatok egy verset a következő szavak felhasználásával...” Csakhogy ezeket a gyerekeket előtte soha senki nem tanította verset írni. Ez olyan, mintha a tornatanár a testnevelés történetét oktatná évekig, majd bedobná: „és most ugorjatok egy szaltót, hiszen eleget tudtok már hozzá!”

„VERSET ÍRNI? DE AZ OLYAN NEHÉZ!”

Nem is olyan nagyon. Nem nehezebb, mint körtét festeni vagy kánont énekelni. Hogy nem lesz tökéletes? Az egyáltalán nem baj. Rajzórán sem azért kell festeni, hogy mindenki festőművész vagy divattervező legyen. Persze ha valaki költő szeretne lenni, akkor másképp kell értenie a mesterséghez, bár akad, aki szerint kevés haszontalanabb tevékenység van a világon. A költők ezzel nyilván nem értenek egyet. A versírás gyakorlása viszont nem csupán azoknak lehet öröm, akiknek a költészet lesz a hivatása. Írni, játszani a formákkal, a szavakkal, a segítségükkel kifejezni valamit, amit enélkül körülményes lenne – mindez egyszerűen öröm. Még akkor is, ha közben időnként kínlódik az ember.

„KÖLTŐNEK NEM SZÜLETNI KELL?”

Dehogynem! Megszületik a baba, és megnézik: kisfiú, kislány vagy költő? Hát persze hogy mindennek születni kell, Hosszú Katinkának meg Messinek is. Csakhogy a tehetséges emberek a születés után azért még mást is csinálnak: edzenek, tanulnak, melóznak. Ha odaállok ülőmunkás alkattal a százméteres síkfutás rajtjához, nem azért maradok le, mert nem vagyok elég tehetséges, hanem mert elfelejtettem felgyúrni magamra félszáz kiló izmocskát. Nem derülhet ki, mennyire vagyok tehetséges – csak ha képzem magam.

TEHETSÉG ÉS TEVÉKENYSÉG

A művészet számos ágát művelik gyerekek és felnőttek ezrei naponta. Azok is, akik nem választják hivatásul a táncot, a hangszeres zenélést, a kórusban éneklést vagy a fotóművészetet. A kisebb gyerekek még nem érzik nyomasztónak a kérdést, hogy tehetségesek-e valamiben: természetesnek veszik, hogy énekelnek, gyurmáznak, táncolnak és maguk gyártotta rigmusokat skandálnak. Aztán mindenki megtanulja az iskolában, hogy mit hogyan kell, és már csak szorongva meri elénekelni az énekórán feladott népdalt. Pedig a művészet bármelyik ágában cselekvően elmélyedni olyan képességeinket finomítja, amelyektől jobbak leszünk, bármi legyen is egyszer majd a munkánk. Ha valaki még tehetséget is kapott ajándékba, annak az a legjobb, ha élete során megvalósuló tevékenységgé tudja alakítani a lehetőséget, amellyel született.

„A VERSÍRÁST NEM INKÁBB ÉREZNI KELL?”

Olvastam egy interjút egy fiatal, egyetemista költő sráccal, aki azt nyilatkozta: „ha azt mondom, hogy disztichon – a verslábak, ugye –, nekem fogalmam sincs, miről beszélsz. Pedig lehet, hogy előfordul egy-két ilyesmi nálam, de biztosan nem szándékosan.” Ugye, milyen édes és szexi? Na most nézzük meg ezt pár másik szakma nyelvére lefordítva.

Interjú egy ifjú pilótával: „ha azt mondom, hogy botkormány meg robotpilóta, ugye, lövésem sincs, miről beszélsz. Pedig lehet, hogy használtam már ilyesmit repülés közben, de tutira nem szándékosan.”

Vagy interjú egy ifjú agysebésszel: „ha azt mondom, hogy szike meg érfogó, ugye, gőzöm sincs, miről beszélsz. Pedig műtét közben nyilván használok ilyesmiket, de biztosan nem szándékosan.”

Felülnél arra a repülőgépre? Befeküdnél a kése alá? Vajon miért csak a versekkel kapcsolatban lehet valaki cukin buta és tudatlan?

ÉREZNI?

Azt jobb versírás előtt. Vagy után. Ha akkor írunk verset, amikor nagyon érzünk valamit, akkor az érzések elhomályosíthatják a látásunkat. Az érzések olyanok, mint a szelídítetlen állatok – miután átéljük, érdemes biztonságos távolságot tartva megfigyelni a haragot, a szerelmet, a fájdalmat. Különben nagy eséllyel írunk üres lózungokat, hangzatos érzelmi tirádákat – és a dédelgetett vers könnyen válik nevetségessé. Persze a versek nagy része tényleg érzelmekről szól, de megírásuk közben a legfájdalmasabb vers költője sem zokoghatott szomorú magányán – különben elmaszatolódott volna a tinta a papírján.

„A KÉPZELETET NEM SZABAD KORLÁTOZNI!”

A képzelet hatalmas erő. Mint egy folyó vize. Kérdés, mihez akar kezdeni vele az ember. Ha csak úgy szabadjára engedjük, lesz belőle nagy mocsár, bűdös iszap, brutális árvíz meg itt-ott gyönyörű élővilág. Ha viszont malmot akarok hajtani vele, mederbe terelem, úgy sokkal nagyobb erőt fejt ki.

Egy internetes hozzászólásban valaki dühösen írta, hogy a képzeletet tilos korlátozni, a költészetnek szabadon kell áramolnia! Hát, ehhez képest József Attila meg a többiek, szegények, olyan bénák voltak, hogy versformákkal, metaforákkal, ritmusokkal pepecseltek. Gyalázatos módon munkára fogták a képzeletet, és nem szabadon eresztették, hogy legelésszen, amerre lát.

KORLÁT ÉS KÉPZELET

A „korlát” szótól a legtöbb embernek – tizenéveseknek különösen – a hideg futkos a hátán. Nem csoda, mire tízévesek leszünk, már annyi mindent „kell” valahogy csinálnunk ahelyett, ahogy jólesne, hogy minden újabb korlátozástól allergiás tüneteink lesznek. De a korlátokra – persze csak a beláthatókra – érdemes úgy tekintenünk, hogy nemcsak akadályoznak, hanem meg is védenek bennünket. Mondjuk a leeséstől. Ijesztő elképzelnünk például egy korlát nélküli erkélyt vagy magashegyi kilátót. A veszély vonzó, de csak egy határig. Miért tennénk kockára az életünket – vagy az írásainkat? A képzelet korlátlan, de határt szabni érdemes. A szabad szárnyalás nem mond ennek ellent. A független, önálló művek alkotása sem. Még a madarak sem repülnek az ózonzóréteg fölé.

„NE MÁR, HOGY SZÁMOLTÁK A SZÓTAGOKAT!”

Egy idős hölgy kiakadt, amikor azt hallotta, hogy Mozart zenéje tiszta matek. A diákok is besokallnak, ha a tanár arra utal, hogy Villon a kocsmában szótagokat számolgatott. Pedig de! Bizony, a költők takkra kimatekózzák a ritmust, a rímet, a költői eszközöket. És biza a szabadverseket is. Mert csak így lehet pontos hatást elérni.

Persze profi szinten már senki se az ujján számol, ahogy a profi zenésznek sem kell ütnie a taktust, érzi belülről. De azért sokat gyakorol. Minél profibb, annál többet. Az egyik legjobb mai francia zongorista a reptérről rögtön a próbaterembe hajtat, meg se nézi a szállását. És koncert után még marad egy kicsit. Vastaps után egy-két órát zongorázgat, hogy ki ne jöjjön a gyakorlatból.

MÉG HOGY SZÁMLÁLÁS! MATEMATIKA!

Közvélekedés, hogy a verseket álmodozó széplelkek írják. És zömmel ők is olvasók. Pedig a „szép lélek” és a „széplelek” között már Schiller és Goethe is különbséget tett. A költészet és a matematika összefüggéseiről is levelezett a két német költőóriás. József Attila szintén azt állította, hogy „A líra logika”. De nem csupán poéták jutottak arra a következtetésre, hogy a matematikai és a költői gondolkodás egészen hasonló. És itt valóban nem csupán a szótagok számlálásáról van szó. Solomon Marcus román matematikus *A nyelvi szépség matematikája* című könyvében olvashatjuk ezt a talán mehökkentő állítást: „az emberi nyelv a matematikai és a költői nyelvben érte el a koncentráltság maximumát.” Ami nem jelent mást, mint „minimális kifejezéssel a maximális jelentés elérése”.

Persze ennek nem sok köze van az iskolai matekórákhoz – sokkal inkább ahhoz a modellszerű gondolkodáshoz, ahogy egy matematikai egyenlet vagy egy vers törekszik a lehető legtisztábban megragadni a világ működésének egy-egy részletét.

„A ZSENI NEM PEPECSEL!”

De igen. Máskülönben a szövege egy kazal ötlet maradna csupán. Pályakezdő költők szeretnének ajtóstul berontani az irodalom terepére: „Jeee, én leszek az új, az énekes Vazul, mindenki az én rímeimre lazul”. Miközben ez (sajnos?) szöszmötölős munka. Átírom, kicserélem, kihúzom, betoldom, újrakezdem, összegyűröm, kidobom, megint újrakezdem... Valaki azt mondta, egy életmű súlyát nem a leírt, hanem a kihúzott szavak száma adja meg.

DEHOGYNEM! SZINTE MÁST SEM TESZ!

És ez nem csak a költészetben van így. Ha bekukkantanánk a nagy természet-tudósok, zeneszerzők, festőművészek dolgozószobáiba és műhelyeibe, láthatnánk, hogy az esetek többségében – egy-egy szándékos kivételtől eltekintve, ahol épp a mű gyors, akciószerű létrehozása a cél és az eszköz – egyáltalán nem látványos, hanem aprólékos, kívülről pöszmögésnek tűnő tevékenység zajlik.

AKKOR NINCS IS IHLET?

De van, csak talán szerencsésebb ötletnek hívni. Az „ihlet” szó olyan, mintha lecsapna a villám az égből, megrázná a költőt, az meg habzó szájjal, epilepsziásan fetrengve írna, mint aki mosóport evett. Pedig a versírás csupán értelmes emberi cselekvés. Az ötleteket lehet gerjeszteni, hívogatni, néha több jön, máskor kevesebb, néha jobbak, néha rosszabbak. Pont úgy, ahogy egyik nap Messi egy gólt se rúg, másik nap hármat is. Miért? Mert néha jobban megy neki, máskor rosszabbul.

DE MI IS AZ IHLET?

Kétségtelenül létezik egyfajta sajátos állapot, amely különösen alkalmassá teszi az embert arra, hogy valamit – jó esetben műalkotást – létrehozson. Ilyenkor lehet az ember érzékeny és felfokozott hangulatban, de egy biztos: munkára képes állapot ez, különben se a szobrász nem tudná használni a vésőjét, se a festő az ecsetjét, se a költő a tollát. Az alkotás ihletnek nevezett fázisában a gondolat, egy-egy kép, sőt a vers ritmikája, dallama, szerkezete is bevillanhat, vagy ott lüktethet az alkotóban, és alkotásra készítheti, a kidolgozás viszont legtöbbször józan, koncentrált figyelmet kíván. De nem állíthatjuk, hogy van egyetlen, jól definiálható állapot, amelybe közvetlenül a múzsa csókja után kerül mindenki, aki alkot. Még egy-egy mű keletkezésének körülményei is nagyon eltérőek lehetnek ugyanannak a művésznek az esetében.

PATIKAMÉRLEG?

Ha csak annyi jön ki a versből, amennyit kimatekozva beleteszünk, az kevés. Jó, ha közben formálódik az anyag, ha lélek költözik belé. De ha nem mérem ki a hozzávalókat patikamérlegen, akkor semmiféle plusz nem érkezik sehonnan...

PATIKA!

Biztos nem készült még statisztika arról, hány és hány embert segítettek át versek egy-egy nehéz élethelyzeten vagy feszült pillanaton. De bizonyos, hogy az aha-élmény, amikor egy vers olvasásakor átéljük, hogy „Igen, igen, én is pont ezt érzem! Nekem is pont így fáj (hogy elhagyott a kedvesem), engem is pont így bánt (hogy elárult a barátom), nyomaszt (a magány), vagy pont így örülök (mert szerelembe estem)” – szóval az azonosulás, a felismerés, a magunkra ismerés lehetősége sokszor felér egy fájdalomcsillapítóval vagy egy vitamintablettával.

EGYÁLTALÁN MIRE VALÓ A VERS?

Hát, valahogy tömöríti a világot. Sűrítményt ad belőle. Mert az életünk folytonosan és bonyolultan történik velünk. Hangok, szagok, ízek, emlékek – annyi minden kavargó bennünk és körülöttünk. Ha csak le akarnánk írni mindent úgy, ahogy van, iszonyú vaskos könyveket töltenénk tele. Éppen ezért próbálunk sűrűbb szövegeket csinálni annál, ahogy hétköznapi beszélünk. Vagy kiválasztani egyetlen apró történetet, képet, ami annyira sokatmondó, hogy elfér benne az egész világ. Hátha sikerül megmutatni egy cseppben az egész tengert.

MIRE, MIRE...

1. Versek nélkül nem lehet élni.
2. Szóval segítenek élni.
3. Lehet nekik örülni.
4. Lehet tőlük sírni.
5. Lehet magunkban mondogatni, ha várakozunk, ha unatkozunk, ha szorongunk stb.
6. Egy jó vers olvasása közben érezhetjük úgy, hogy hirtelen megértettünk valamit.
7. Vagy úgy, mint aki úszott egy nagyot a reggeli folyóban.
8. Vagy úgy, mint akit fejbe kőlítottak.
9. A sor szabadon folytatható. De már ennyiből is kiderül, hogy a vers nélkülözhetetlen az életben maradáshoz.

EGY JÓ KIS MEGHATÁROZÁS

Francis Dannemark belga költő írta: „a vers az egyetlen szöveg, amely lebegve marad a semmiben.” Hú, hát ez először olyan „nagyot mondtál, öblögess”-dumának tűnik, nem? Hogy maradhatna a vers lebegve a levegőben?

Mondjuk úgy, hogy nem igazán illik sehová. A vers csak néhány mesterseges helyre való, amiket mintha direkt miatta hoztak volna létre: magyaróra, szavalóverseny, ünnepség, esküvői meghívó. Máshol elég furának tűnik, ha valaki versben beszél.

ÉS EGY MÁSIK

Nemrégiben olvastam a Wikipédián – nem kis megrökönyödéssel – a költészetéről: „Nincs még egy olyan foglalkozás, ami ennyi gondolkodással ilyen kevés dolgot hozna létre.” Meg is lehetne sértődni ezen – de inkább csak vicces. Hát van ennél csodálatosabb tevékenység? Sok gondolkodással, megfeszített szellemi tevékenységgel – vagy játékosan és örömmel – valami olyasmit hozni létre, mint egy szappanbuborék, a szuszogás, a mennydörgés vagy egy báránnyelű?

HOVÁ VALÓ?

Mi történne, ha egy nagyáruházban szavalni kezdenéd: „Tudod, hogy nincs bocsánat, hiába hát a bánat. Légy, ami lennél: férfi. A fű kinő utánad”? Bizti, hogy a biztior odalépne hozzád: „Lehet szépen továbbhaladni az akciós áruk irányába.” Olyat csináltál, ami nem illik.

Vagy ha a kormányhivatalban odahajolnál a kis kerek üvegablakhoz, és barátságosan közölnéd az ijedt alkalmazottal: „Ne nézz, ne nézz hát vágyaid távolába: Egész világ nem a mi birtokunk.” Valószínűleg ilyesmit kapnál választul: „Legyen szíves adataival ellátva a megfelelő formanyomtatványt...”

FÜRDŐSZOBÁBA IS AKÁR

Abban a lakásban, ahol fiatalabb koromban éltem, rendszeresen kikapcsolt a gázbojler. Nem volt egyszerű újraindítani, ha túl gyorsan elengedtem, kezdettem előlről. Hogy végre fűteni kezdjen, egy csomó ideig kellett nyomva tartani a megfelelő gombot, ami meg bosszantott, mert úgy tűnt, hogy értékes perceket pocsékolok el az életemből. Zavart, de csak addig, amíg ki nem kísérleteztem, hogy épp annyi ideig kell nyomnom a piros kapcsolót, amíg végig nem mondom József Attila *Kései sirató* című versét.

VERSBETYÁRKODÁS

Egyetemi kreatívírási feladat keretében a diákok találomra hívtak fel embereket, és minden magyarázat nélkül felolvastak nekik egy-egy rövid, érthető mai verset. Érdekes reakciók jöttek. „Nem érdekel az ajánlatuk.” „De jó, ezt maga írta?” „Ez milyen szolgáltatás, lehet megrendelni?” „Anyáddal szórakozzál!” Meglepő módon a legtöbb reakció pozitív volt. Azért ráfutottak durva helyzetre is: „Nincs időm ilyesmire, kérem, én rákos vagyok.” Szóval, illik a vers a telefonba?

Egy kisiskolás srác viszont vagányan megjegyezte: „Én mindenütt mondogatok magamban verseket.” Ez de jó! A vers sehová sem illik, de mindenhová való!

MÁR HOGYNE ILLENE SEHOVÁ?

Ahogy van strandpapucs és ünneplőcipő, úgy van vers, amivel forradalmat lehet kirobbantani; meg olyan, amitől azonnal belénk szeret, akinek elküldjük; aztán olyan is van, amit angol kocsmák társaságai skandálnak; és olyasfélék, amiket anyák napján szavalnak az ovisok; míg más szövegek a létezés alapvető kérdéseit fürkészik, akár a csillagászok az égboltot. Csak arra vigyázzunk, hogy ne keverjük össze az alkalmakat! Vagy ha mégis – ne lepődjünk meg a következményeken! Mehetünk sárga gumicsizmában az operaházba, és mondogathatunk mély, filozófiai költeményeket egy focimeccs szurkolói közt a lelátón. Ezeknek a gesztusoknak is van üzenete.

PETŐFI LESZEK?

Szóval zseni leszel-e, ha végigcsinálod ennek a könyvnek az összes feladatát? Először is nagyon reméljük, hogy jól szórakozol majd, mert a költészet izgalmas játék, remek multság (még ha a suliban ez nem is mindig derül ki). Mint ahogy a focizás vagy a horgolás is jó buli, leköti az embert. Emellett e könyv gyakorlatainak elvégzése közben elég sok mindent meg lehet tanulni, ami a szakmához kell, ha írással akarsz foglalkozni. És ahogy Petőfi se tudta előre, hogy ő lesz Petőfi, belőled is válhat nagyon jó költő. Miért ne?

Itt most még nem ez a lényeg. Inkább tégy úgy, mint a szörfösök: hagyatkozz a hullámokra, próbáld ellesni a trükköket, essél nyugodtan jó nagyokat, élvezd a napsütést és a tengert!

BAMBULÁS

De úgy is lehet, hogy üldögélsz a parton, lesed a madarakat és a felhőket, aztán ha rád esteledik, folytathatod a csillagos égbolttal és a szúnyoghessegetéssel. Csak közben ne felejtse el fejben jegyzetelni a világot!

CIPZÁRT A BANÁNRA

Mitől **vers** a vers? Bizony, nem csak attól, hogy ha az egyik sor végén az van: „háj”, a másikéra olyasmit kell írni: „máj”. Létezik vers enélkül is. Kezdjük valami egyszerűvel: a **szabadvers**ssel! Úgy írd, mintha minitörténetet mesélnél valakinek, és szeretnéd, hogy odafigyeljen!

Találtál már fel olyasmit, amire a felnőttek csak legyintenek, és azt mondják, marhaság? Tudtad, hogy a legfontosabb találmányokra is ezt szokták mondani először? Akik a tépőzárát, a műhivat vagy a színes fényképezést feltalálták, először szomorkodtak, mert mindenki bolondnak tartotta őket. Ma már sok ruhán tépőzár van, simán síelnek műhivon, és bárki készíthet színes fényképet. Úgyhogy rajta, találjátok ki a lesből támadó szárítókötelet, a hornyolható krampampulit és az oszcillációs kamáslit! Valahogy úgy, ahogy itt olvasható, egy svéd költő versében...

Ingrid Sjöstrand: Milyen kár

Milyen kár, hogy
nincs cipzár a banánon!
Ha csak a felét akarom megenni,
bezárhatnám a maradékot.

Azt hiszem, cipzárát fogok szerelni
egy banánra,
mondjuk fűzetkapoccsal,
és enni kezdem a buszon.
Lehúzom a zárat,
majszolok belőle,
és újra behúzom.
Klassz, mi?
Hogy bámulnak majd az ürgék!
Persze ők úgy tudják,
hogy nincs cipzár a banánon!

Tótfalusi István fordítása

A lényeg a bátorság. Itt, most nem kell viselkedni, jó gyereknek lenni, sőt! (Olyan gépet szeretnék, amely a szájamra üt, ha beszélgetek órán... Felejtsük el, neeee!)

Persze az is fárasztó, ha valaki megreked a pisi-kaki-kuki-nuni birodalmában, de ha egy-egy ilyen is eszedbe jut, sebaj, ezek a dolgok mind életünk részei.

Először is célszerű így kezdeni: „milyen kár, hogy nincs...”. Ez olyan, mint az ugródeszka, pompás lendületet ad mindjárt a legelején.

Másodszor képzelj el jó alaposan, mi lenne, ha ez az elképesztő találmány létezne! Elég egy vagy két vagány következményt felsorolni.

Harmadszor pedig zárásként fogalmazd meg, milyen szuper lenne így az élet, mi az, amit soha többé nem kéne csinálni (félteni, nélkülözni, éhezni stb.), vagy mi az, ami mindig rendelkezésre állna, és hogyan (pénz, szerelem, menőség)!

KÉMKEDÉS, JEGYZŐKÖNYV

Mindenki tudja, hogy a verseket költők írják. Ha valaki csak egyetlen verset ír egész életében – és egyet majdnem mindenki ír! –, akkor arra a kivételes alkalomra átmenetileg ő is költővé válik, hiszen legalább egy vers erejéig alámerül a nyelv, a ritmus, a forma és az érzések vagy gondolatok sűrítésének rejtelmeibe.

De mi a **vers**? És kik azok a **költők**? Ezekre a kérdésekre jócskán születtek már különféle válaszok. Azt hiszem, a költő akkor a leginkább költő, amikor figyel. A világot fürkészi, minden apróságot észrevesz, és nem felejt el a számára valamiért fontos legapróbb részletet sem. Emlékszik az álmaira, az utakra, amiket megtett, a padtársa zoknijára, a szomszéd néni félrecsúszott szemüvegére. Néha nem is tudja, hogy emlékszik, a rögzített képeket mégis őrzi valahol az elméje egy zuga. Észreveszi a sárba esett radírt, a hajszálrepedést a bögrén, és lassított felvételnként rögzíti a méz olvadását a teájában.

Egy Robert Browning nevű angol romantikus költő egyenesen azt állította, hogy „A költők Isten kémei”. A jó kém pedig nem fárad el a figyelésben. Aztán a legváratlánabb pillanatban használja fel mindazt, amit a fejében, ebben a sajátos jegyzőkönyvben rögzített. Például egy versben.

Nemes Nagy Ágnes: Mennyi minden

Ez az ösvény sose fősvény,
akármilyen keskeny ösvény.

Van itt minden, mennyi holmi!
Hogy is tudnám elsorolni?

Cipőfűző, plédoboz,
fenyőfáról két toboz,
szódásüveg cserepe,
gesztenyefa levele,
zöld csigák, zöld kövek,
fű-alatti bőrövek,
gerle tolla, kréta, gyufa,
fényképen a Verne Gyula,
és a többi de szép, de szép!
Ezek,
azok,
izék,
mizék.

Bámulok csak ennyi kincsen:
mennyi minden, mennyi minden!

Nyolc-tíz-tizenkét éves diákokkal eszeltük ki a következő mulatságos csodákat...

Ruhaváltoztató távirányító

Milyen kár, hogy nincs olyan távirányító,
ami képes megváltoztatni a ruhádat.
Elmehetnél bugyiban az évvizóra,
és bűváruhában az operába.
Egy gombnyomás, és máris kinő
a cipőd magas sarka,
és végigcsurog rajtad
az alkalomhoz illő öltözék.

Számítógépes füzet

Milyen kár, hogy nincs olyan
számítógépes füzet,
ami magától megírja a leckét.
Mire hazaérsz, már kész is.
Akkor bekapcsolhatod a távirányítós
játsszógépet,
aki játszik is helyetted,
és nyugodtan unatkozhatasz.

Csokiizú hagyma

Milyen kár, hogy nem nő
a kertünkben csokiizú hagyma.
Rétegenként hámozva lehetne enni,
és ha csokit akarna az ember,
csak kihúzna egyet az ágyásból.

Felmosó a biciklikereken

Milyen kár, hogy nincs felmosó
a bicikli kerekén.
Csak biciklizel, és már ki is takarítottál.
Aki elég ügyesen mountain bike-ozik,
az még az ablakot is lemossa vele.

Csókvonzó rúzs

Milyen kár, hogy nincs csókvonzó rúzs.
Az ember lánya felkenné a szájára,
és az odarántaná tízméteres körzetben
a legjobb pasit.
Úgy kéne levakarni őket a szájadról.

Az első gyakorlatban idézzünk fel egy aprónak tűnő részletet, amit aznap akaratlanul is megfigyeltünk a minket körülvevő világból. Aztán bújjunk a bőrébe, elevenítsük meg, és írjuk meg – egyelőre szabadon választott kötött vagy kötetlen formában – az átlelkesített tárgy érzéseit vagy gondolatait a felidézett pillanatban!

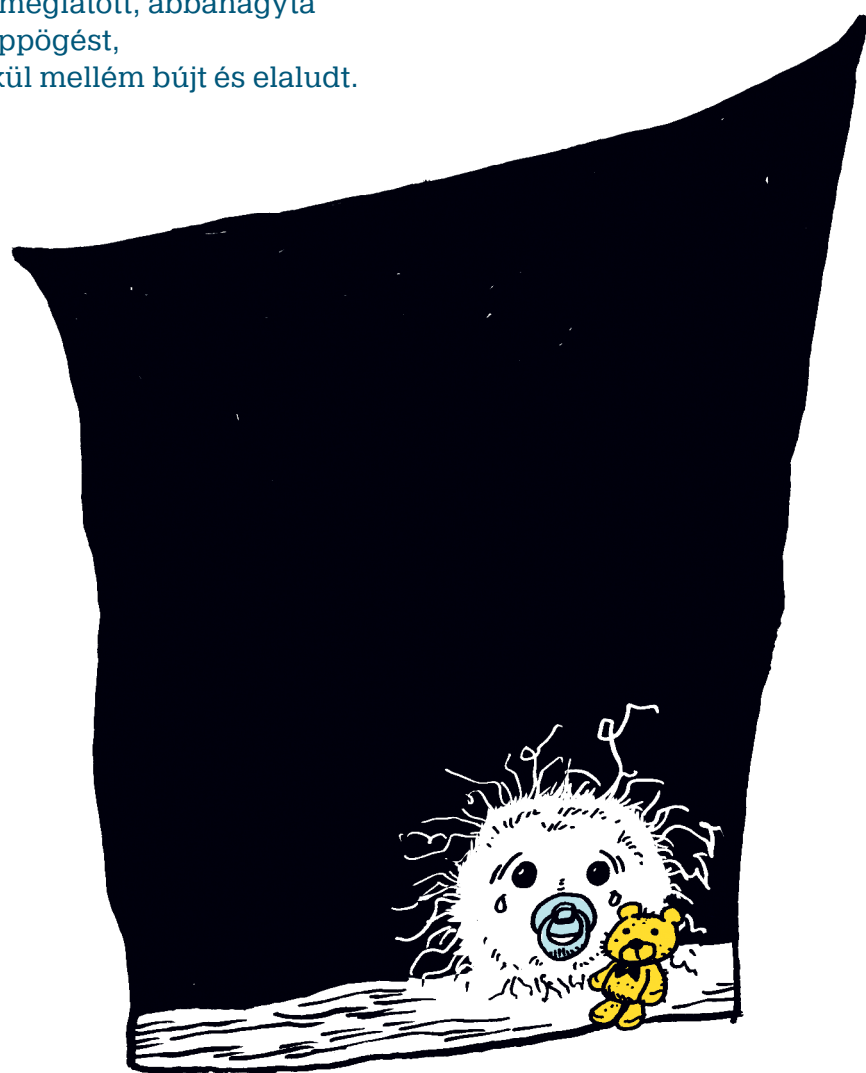
A biatorbágyi szószövő műhely tanoncainak „jegyzőkönyvei”:

**Osgyáni Zsófia:
Zokni**

...neszezésre lettem figyelmes.
Bekukkantottam a pirosra festett
szekrény alá,
hát mit látok: egy porcicabébit!
Lemásztam és beosontam hozzá.
Amikor meglátott, abbahagyta
a hüppögést,
szó nélkül mellém bújt és elaludt.

**Bocsák Gergő:
Pöttyös labdák**

Pöttyös labdák
ülnek a polcon,
és arról ábrándoznak,
hogyan kirúgják őket a világból a kisfiúk

UGORJUNK BE EGY KÖLTŐAGYBA!

Hú de sokszor találgtják: mit gondolt a **költő**! Pedig sík mindegy, mit gondolt Arany János vagy Ady Endre, inkább az a lényeg, hogy az olvasó mennyi mindent gondolhat egy versről. Mert azt úgy írták meg, hogy sok mindent lehessen gondolni róla.

A vers nem úgy jön létre, hogy ül a költő, bambul vagy piál vagy ábrándozik, és akkor puff, lecsap rá mennyből az **ihlet**, ő pedig teleiheli a papírt. Hát nem! Azért sokkal jobb az „ötlet” szót használni, mert olyanja mindenkinek támadhat: tűzoltónak, gázszerelőnek, sebésznek. Először nincs ötleted (hogy írd meg az élménybeszámolót, mit rajzolj a környezetvédelemről a suliba), aztán egyszer csak lesz ötleted. Ez a jó az ötletekben, jönnek-mennek, hipp-hopp!

Sokkal érdekesebb, hogy mi történik akkor, amikor az ötlet már megvan. Ekkor kezdődik a költői munka. Hát bizony, ez is csak így megy. Ha zongorázni tanulsz, gyakorolni kell, a sportoláshoz futni, kondizni. Minden mesterségnek vannak melósabb részei. És a költészet is mesterség. Ettől még öröm is van benne, csak meg kell dolgozni érte.

Ha van ötlet, akkor beindul a verselés kombinációs szakasza. Egyszerűen pörgetni kell az agyadat, és minden szó helyére megkeresni a lehető legjobb megoldást. Ami pont odaillik. Ami elég színes. Elég izgalmas. Elég friss. Ugyanúgy kell pörgetni a szavakat, mint a reptéren, mikor az induló járatokat frissítik, és prrr, prrr, egyszer csak egészen új betűket kapunk ugyanazokból a fehér pöttyökből.

Vegyünk egy példát! Van Arany Jánosnak egy igazi tutimegmondó verse. Címe szerint a szöveg azt ígéri, elmondja nekünk, milyen is *A világ*. Biztos találkoztál már te is olyan emberrel (minden kocsmában van egy csomó), aki megmondja neked, mi a tuti. Ő mindent tud a világról, a CIA-ról meg a rusz-kikről meg Kínáról meg Amerikáról, vagyis a világról, és mindezt nem rejti véka alá. Arany János verséből is megtudhatjuk, hogy a világ olyan, mint egy részeges, vagy mint egy szenilis zenész. Vagy mint egy szekér. Az első két sor így hangzik:

A világ egy kopott szekér,
Haladna, de nem messze ér.

Tekintsük ezt a mondatot olyan szerkezetnek, amelynek egyes elemei cserélhetők! Emeljünk ki négy cserélhető részt, és ezek helyére gyűjtsünk minél több „puzzle-darabot”, vagyis beilleszthető szót!

A világ egy **kopott** (1. halmaz) **szekér** (2. halmaz),
haladna (3. halmaz), de nem **messze ér** (4. halmaz).

Most következnek a gigászi agypörgetés! Keress az első halmazba két szótagú mellékneveket! Nem kell, hogy rímeljének, és jelentésben se kell, hogy illeszkedjenek az eredeti „kopott”-hoz. Igyekezz minél sokszínűbb, vagányabb halmazt létrehozni!

1. lopott, véres, bűdös, zörgős, csóró, rusnya, taknyos, borzas, nyeszlett, pöpec, hájas, szöges

Aztán két szótagos főnevek kellenek – itt is fő a változatosság!

2. zsiráf, teknő, kapa, tócsa, véső, tojás, majom, ostor, műfog, ökör, mustár, matek

Jöhetnek a feltételes módba tett, összesen három szótagos igék.

3. rőfögne, röhögne, nyafogna, meghalna, reszelne, tökölne, zizegne, pattogna, nyihogna, kattogna, zakózna, repülne

Végül egy remek halmaz következik, ebbe ugyanis belefér ige, melléknév és főnév, csak három szótagos legyen.

4. denevér, felmosó, fél disznó, korcsolya, részeges, fröccsöntött, varacskos, hódító, hasal el, csócsál meg, néz vissza, ugat le

Most már csak egyenként fel kell irkálni a szavakat cetlikre, majd véletlenszerűen húzni a halmazokból, és behelyettesíteni a kész szerkezetbe. Íme néhány saját példa.

A világ egy véres majom, pattogna, de nem korcsolya.
(Mert ugye egy pattogó, véres majom, az már majdnem korcsolya...)

A világ egy taknyos véső, repülne, de nem fél disznó.
(Repülő fél disznók és kórokozóktól szenvedő acéleszközök... Hm.)

A világ egy zörgős tócsa, tökölne, de nem denevér.
(Hát persze, mert a denevérek tökölős-félék, ugye. Nem úgy, mint egy zörgős tócsa.)

A világ egy bűdös matek, nyihogna, de nem részeges.
(Időnként elég bűdös mateknak tűnik a világ, és csak berúgva nyihog.)

A világ egy borzas műfog, zizegne, de nem felmosó.
(Ugye, ismersz felmosó-mosolyú műfogsort?)

Persze ezek az én halmazaim, de a játék vég nélkül játszható, nagyon vicces, fura, kusza megoldások születnek belőle.

Más versrészletekkel is kipróbálható a dolog. József Attilától a *Tiszta szívvel* („Tiszta szívvel betörök, / ha kell, embert is ölök”) éppoly kitűnő kiindulási pont lehet, akár Petőfi Sándortól a *Nemzeti dal* („Talpra, magyar, hí a haza, / Itt az idő, most vagy soha!”).

Izmos szívvel szaltózom,
Ha kell, répát is űzök!

Talpra, pohár, hív a tücsök,
Itt a teló, most hisztizik!

Ugye, milyen klasszikusan gyönyörű sorok?

Mire is való a költőagyban működő véletlen? Arra, hogy a legvadabb megoldásokat összedobálja. Ezekből lehet aztán tudatosan válogatni. Viszont ha nem tudjuk felszabadítani, pörgetni a „versgépet”, akkor sokkal kevesebb lehetőség-ből választhatunk...

MK R VERSBE BÚJT VERS

A kém a ki nem mondott gondolatokat is érti, sőt lejegyzí! Mert olvas a sorok közt, azaz észreveszi azt is, ami láthatatlan.

Például tudja, miről énekel egy nyakkendő. Tóth Árpád alábbi versében ugyanis elbújt még egy. Méghozzá a legősibb, legegyszerűbb, érzéseket megéneklő lírai műfajok egyike, egy **dal**. Csak arra vár, hogy valaki megírja.

Tóth Árpád: Körúti hajnal

Vak volt a hajnal, szennyes, szürke. Még
Üveges szemmel aludtak a boltok,
S lomhán söpörtek a vad kővidék
Felvert porában az álmos vicék,
Mint lassú dsinnek, rosszkedvű koboldok.

Egyszerre két tűzfal között kigyúlt
A keleti ég váratlan zsarátja:
Minden üvegre száz napocska hullt,
S az aszfalt szennyén szerteszt gurult
A Végtelen Fény milliomm karátja.

Bűvölten állt az utca. Egy sovány
Akác részegen szíttá be a drága
Napfényt, és zöld kontyában tétován
Rezdült meg csüggeteg és halovány
Tavaszi kincse: egy-két fűt virága.

A Fénynek földi hang még nem felelt,
Csak a szinek víg pacsirtái zengtek:
Egy kirakatban lila dalra kelt
Egy nyakkendő; de aztán tompa, telt
Hangon a harangok is felmerengtek.

Bús gyársziréna bűgött, majd kopott
Sínjén villamos jajdult ki a térre:
Nappal lett, indult a józan robot,
S már nem látták, a Nap még mint dobott
Arany csókot egy munkáslány kezére...

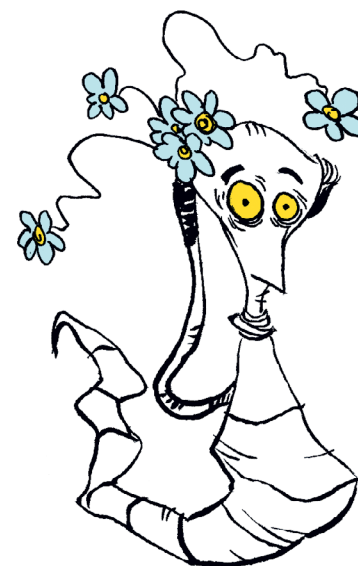

De tényleg... mi készíthet egy nyakkendőt arra, hogy dalra fakadjon? Tóth Árpád idézett versében ugyanis ez a csoda történik. És hogy miről énekel? A biatorbágyi szöszvőkkel megpróbáltuk kitalálni és megírni a kirakatba zárt nyakkendő hajnali dalát. Az alábbi versek így születtek.

Megpróbálhatjuk megőrizni az eredeti vers formáját (ötsoros strófák, 10-11 szótagú sorok), és a rímképlethez (abaab) is lehet ragaszkodni, de egyáltalán nem muszáj. Egy nyakkendő olyan dalt énekel, amelyet csak akar!

Schauermann Léna: Budapest most

Szabad a hajnal, mégis be vagyok zárva.
Kezdődik a nap, viszont senki nem várja!
Sietős emberek, jajduló villamos.
Ez itt Budapest most.

Molnár Krisztina Rita: Lila dal

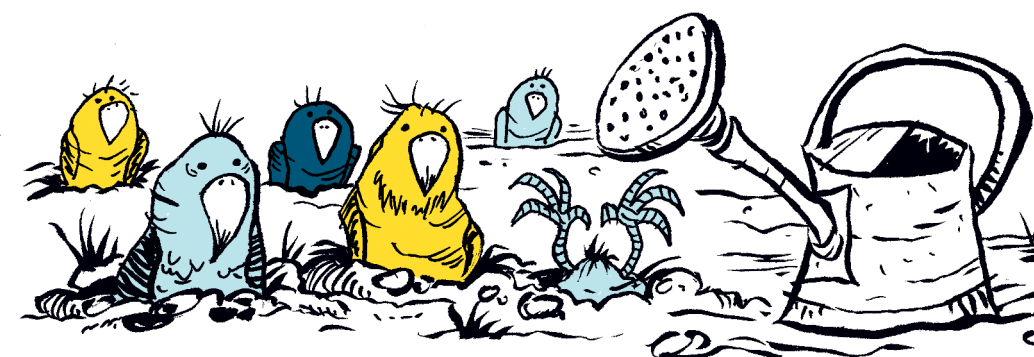
daliladaliladaliladal
Bús képű nyakkendőt, ó, ki akar?
Bús csokréttát ki kötne nyakába?
Tán csak ki amúgy is bűtől kába.
Egy lila nyakravalótól lehet
szorongani, hisz hóhérkötelet
érez gigáján, aki ezt hordja!
Viseljen tán pöttyöst, szálljon gondja!
Szálljon, mint a hajnalpír, diadal!
daliladaliladaliladal

Molnár Krisztina Rita: A lila nyakkendő dala az akáchoz

Üde, zöld kontyodban szalag lehetnék,
hogy ne hullj a porba, mint foszló emlék.
Egy leveledet se tépázza az ősz!
Virágod, illatod ne lopja a csösz!

Osgyáni Zsófia: Lila-bila

Lila-bila, kék, zöld,
ez a papagáj-föld.

KÉTFÉLE BEMUTATKOZÁS

Ha be kell mutatkoznunk, nyilván csupa előnyös dolgot szeretnénk magunkból megmutatni. Dicsekedni viszont olyan ciki!

Nézd csak meg a társkereső hirdetések! Ennyi „szenvédélymentes, természetszerető, változatos zenei érdeklődésű, sportos, fiatalos, csinosnak mondott, társaságkedvelő, dinamikus, életvidám, alkalmazkodóképes, kiválóan főző” embert a föld nem hordott a hátán! Mégsem írhatja az ember, hogy „láncdohányos, alkoholista, panelban kuksoló, metálüvöltető, ráncos, bepárlott, rusnya, magának való, belassult, embergyűlölő, életképtelen fazon álompárt keres”!

Ráadásul a túl gyönyörűre photoshoppolt arcképek mind ugyanolyanok, semmit nem mondanak senkiről. No de akkor hogyan tudod kifejezni azt, amilyen te vagy, és senki más? Gondolj csak bele! Miről ismered meg barátaidat? Engem egyszer tíz év után egy régi barátom megismert a köhögésemről. Azt mondta, senki máséval össze nem téveszthető... Nagyon jólesett! Nem mintha büszke lennék a köhögésemre, de azért mégis!

Milyen jellemző már, nem?

Valaki hogyan rágja a körmét.

Hogyan vakarja a nyakát.

Hogyan igazgatja a kontaktlencséjét.

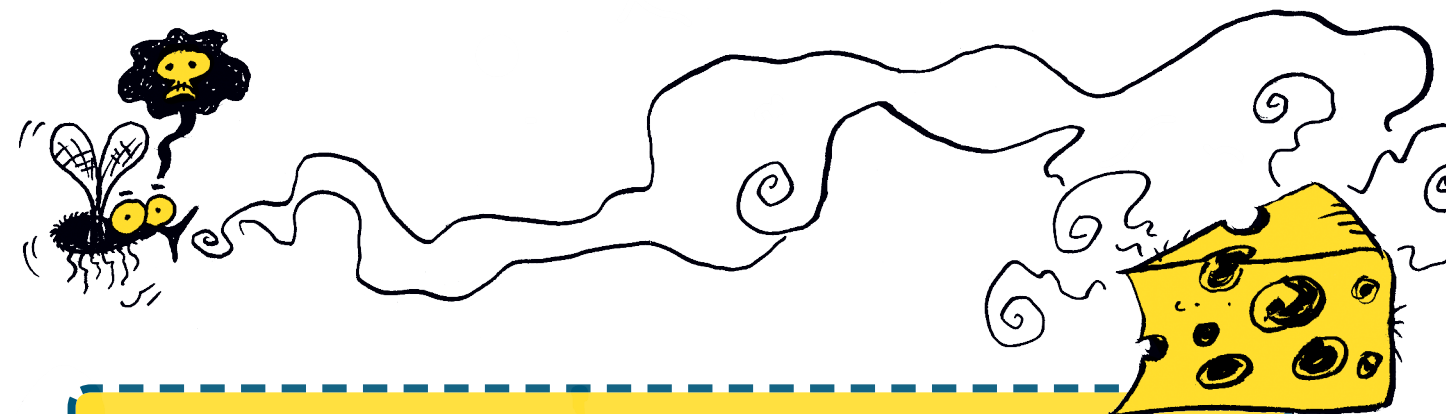
Hogyan szagolgatja az ujjait.

És milyen intenzív verset írt erről egy kedves költő:

Finy Petra: Bemutakozom

kezeim nézd meg, s ereim,
pedig fel sem vagyok boncolva,
nézd meg, milyen halkan fújok orrot,
senki nem tudja utánam csinálni,
nézd meg, hogyan futok,
oldalra csapom a lábam mindig,
és kávéscsészém zaccrajzát,
az ágyam feletti kép helyét,
nézd meg k betűm, nincsen rajta hurok,
nézd meg a szemöldököm,
amikor felszökik az idegességtől,
és nézd meg azt a parkettát,
melyre soha nem lépek rá,
végül nézd meg, hogyan gurítok
üveggolyót sötétben.

A) Ha a bemutatkozódíra rá akarsz hangolódni, csak rajta! Egy-két trükköt lessünk el gyorsan!

Először is csupa olyan „teljesítmény” kerül elő, amivel nem lehet villogni, amiről nem nagyon tehet valaki. Mégis nagyon jópofa, hogy úgy menőzik a versből beszélő, mintha valami világnagy dolog lenne a halk orrfújás vagy a kiugró erek rajzolata vagy az oldalra csapott lábú futás. Persze ezek mind világbajnok részidők, mert ettől leszel pont az, aki vagy: hétmilliárd földlakó között egy senki mással össze nem téveszthető, egyedi figura.

Másodszor: érdemes belekeverni egy-két még ravaszabb jellemzőt, mint például a kávéscsészé zaccrajza. Régen jósoltak is a kávémaradékból, mondjuk, azt, hogy valakinek huszár lesz-e a férje, vagy kalapos úriember. Vagyis mintha azokban a lenyomatokban, amik utánunk maradnak (tányér alján a maszat, mosdóban a hajszálak gubanca, zsírfolt a könyvlelapon) ott tükröződne a sorsunk.

Harmadszor: milyen jellemző ránk a kézírás, ugyanúgy, ahogy az énekhang, a szóválasztás és más effélék. Amikor próbáljuk kifejezni magunkat, mellékesen egy csomó árulkodó jelet hagyunk. Érdemes egykettőt összegyűjteni ezekből!

Negyedszer: baromira jellemző ránk az ízlésünk, a szaglásunk, a kedvenc dolgaink. Hogy szeretjük vagy épp utáljuk-e az ecetszagot, az édeset vagy a savanyút, az erőset vagy a bűdös sajtot, a csilis csokit vagy a körözöttet.

Ötödször: jó meghekkelni egy kicsit a feladatot. Ki tudja, milyen vagy voltaképp? Lehetetlen elmondani... Hiszen minden ember titok! Csempéssz be egypár ilyen titokzatos elemet is! Ott a parketta, amire sosem lépsz, az üveggolyó-gurítás sötétben... A szavak, amik nem jutnak eszedbe. A helyek, ahol sose jártál... Az extrém sportok, amiket sose próbálnál ki...

Gyűjtsd össze, mi az, ami csak rád jellemző!

Hadd mutassak párat kilencedikes zsámbéki diákok soraiból:

Dagadt voltam kicsi koromban, és a kezemen ez megmaradt.

Mindig a végén fogom meg az evőeszközöket.

Szeretek megázni, szeretem a viharokat.

Úgy futok, mint egy kacsza.

A forró levestől könnyezem.

Akármennyi vizet meg tudok inni egyszerre.

B) És akkor jöjjön még egy gyakorlat! Aki vagy, azt igazából úgy barkácsolod össze különböző látott mintákból. Úgy simítod félre a tincset, mint anyukád. Úgy ráncolod a homlokod, mint apukád. Úgy csókolózol, mint az a színész a filmben. Úgy ringatózol éneklés közben, mint Beyoncé.

Kicsit durvábban fogalmazva, mind úgy lopdossuk össze magunkat különböző példák alapján. Nekem állatira megtetszett, hogy valaki kérdőn fel tudta húzni az egyik szemöldökét, míg a másik teljesen normálisan a helyén maradt. És tükör előtt addig gyakoroltam, amíg sikerült megtanulnom. Egyszer egy fotós azt mondta, csináljam, mert ez annyira jellemző rám. Örültem a fejemnek, gondolhatod!

A szavainkat is így kapjuk kölcsön. Hiszen a szüleink tanítanak beszélni, aztán a tanáraink, az osztálytársaink, a filmek, a reklámok, az utcán elcsípett menő dumák. Mindezt összerázzuk, mint egy koktélmixer a shakerben, és kitöltjük szépen pohárba. Máris fogyasztható!

Rám nagyon jellemző, hogy mások legidétlenebb szavait begyűjtöm, viccesen használom, majd szépen rajtam ragadnak, és úgy maradok. Szívas. Nézzünk akkor egy jó példát arra a szövegkoktéltre, akik vagyunk!

Erdős Virág: Hazudós mese

Erdős Virág
az egy dél-budai szólásmondás,
olyan, mint a „bungee jumping”,
akkor szokták mondani,
ha nem jut az eszükbe más.

Erdős Virág
az egy természeti katasztrófa,
függőleges,
tizenkét betű.

Erdős Virág
az egy kedvezményes díjcsomag,
már feltéve,
ha arról beszélsz,
amiről akarsz.

Erdős Virág
az egy többfunkciós termékcsalád,
voltaképpen rajtad áll,
hogymit kezdesz vele.

Erdős Virág
az egy amfetamin-származék,
csak az a gáz,
hogymit később elég nehéz róla leállni.

Erdős Virág
az egy poszttraumás stressz-szindróma,
olyan, hogy az ember mondjuk
üldögél a tévé előtt,
gondol egyet,
fölpattan,
és olyat tesz,
hogymit hu.

Erdős Virág
az egy kamatozó kincstárjegy,
de nekem aztán beszélhetsz,
én elverem az egészet, és kész.

Erdős Virág
az egy freestyle T-shirt,
bele is van nyomtatva, hogy
„NO”.

Erdős Virág
az egy fokozottan védett állat,
akárcsak a gólyatöcs,
az ugartyúk,
a törpesas,
elejtése, befogása,
élőhelyének megzavarása,
fiókáinak, tojásainak gyűjtése
tilos.

Erdős Virág
az a híres-neves hackerkirály,
de nyugi,
már lebukott.

Erdős Virág
az egy ilyen „emberi dolog”.

Erdős Virág
az Allianz Csoport tagja,
úgyhogy bizonyára nem lep meg,
hogymit hosszú távon biztonságos jövőt
garantál.

Erdős Virág
az egy tüzes Pokémon.

Erdős Virág
az egy veszedelmes programféreg,
az ember épp csak ráklikkel,
és már is kész a baj.

Erdős Virág
az egy elvadult mutáns,
én nem is értem,
hogymit engedik képernyőre az ilyen.

Erdős Virág
az egy úgynevezett extrém sport,
felhajtasz egy szponzort,
aztán nekimesz fejje a falnak.

Erdős Virág
az egy vadonatúj feldolgozás,
csak az a kár,
hogymit tele lett nyomva
hip-hop elemekkel.

Erdős Virág
ilyen címszó nincs.

Erdős Virág
az egyik leghíresebb magyar író,
de már sajnos meghalt,
vagyis nem halt meg,
csak mindig nagyon későn jár haza.

Erdős Virág
a másik leghíresebb magyar író,
pólokat ír,
szélvédőket,
állítólag ő írta, hogy
„I love Budapest”.

Miből áll össze a vers **hatása**?

Először is egy csomó egyberagadt szöveget kapunk a reklámvilágból, a napi sajtóból, de még a tudományos műsorokból is. „Híres-neves hackerkirály”, „ügynevezett extrém sport”, „kamatozó kincstárjegy”, „fokozottan védett állat”. Mindannyiunk fejében kavarnak efféle foszlányok.

Másodszor: érdemes olyan idézeteket előkapni, melyek miközben egy termékről vagy természeti jelenségről beszélnek, valami mélyen emberit is sugallnak a háttérben. Ki ne vágya biztonságos jövőre hosszú távon? Olyan társra, aki vadonatúj, de vannak klasszikus értékei? Aki felizgat, mint egy extrém sport? Aki színes egyéniség, mint egy többfunkciós termékcsalád? Aztán ráfuthatunk kapcsolatainkban veszedelmes programféregre és mutánsokra is, naná!

Harmadszor: a nagyon pontoskodó, szakszerű reklámszövegekhez afféle „kisemberi beszólásokat” ragasztott a költő. „Olyat tesz, hogy hu”, „elverem az egészséget, azt kész”, „máris kész a baj”. Mintha egy teljesen egyszerű pasas nézné a tévét, és minden bementett hírt vagy reklámot kommentálna, jó vastagon. Ettől a kétféle anyagtól, amiből épültek, remekül billegnek a szövegek.

Kezdd hát te is a saját neveddel, és indulhat a **variációk** sora!

Bátorításnak íme pár saját próbálkozás:

Lackfi János,
az egy családbarát öblítő,
pihe-puha légység és páratlan selymesség
csodálatos citrusillattal,
de a gyerek úgyis lehányja.

Lackfi János,
az egy párosujjú patás,
ám az egyedfejlődés során
evolúciós zsákutcának bizonyult.

Lackfi János,
az egy tipikus rock and roll nóta,
igazán nem szól semmiről,
de olyan hangulata van,
hogy arra a királyfi
a kardját is ráakaszthatja.

Lackfi János,
az egy soha vissza nem térő ajánlat,
vagyis egy biztos: nem bumeráng.

TOJÁSTITOKTÖRŐ

A vers megértése mindig nyomozás. De nemcsak olvasás közben kell értenünk a rejtvényfejtéshez, hanem akkor is, ha jó verset akarunk írni.

A kérdés még mindig az, hogy mitől vers a vers. Nyilván nem a rímektől. De akkor mitől? Valószínűleg sokkal inkább attól, hogy a jó vers felét nem a költő, hanem az olvasó „írja”, vagyis teszi hozzá, sokszor nem is szavakkal, csupán érzéseivel találva rá a kimondatlan vagy kimondhatatlan üzenetre. Mert a szövegnek a „láthatatlan” sorok is részei, amelyek nem szerepelnek benne, amelyekre csak sűrített és találó képek, hangutánzó szavak és más eszközök utalnak.

A legtitokzatosabb versek azok, amelyek csupán egyetlen sorból állnak. Vannak, akik vitatják azt is, hogy Weöres Sándor **egysorosai** versek lennének. Szerintem mindenképpen azok, és igazán jó kaland egy-egy Weöres-egysoros megfejtése. Ilyenkor látszik igazán, hogy egy vers megértése nem annyi ideig tart, mint a benne lévő szavak elolvasása. Idő kell hozzá, és ez természetesen nem csupán az egysoros versek, sőt nemcsak a versek, hanem a prózai alkotások esetében is így van.

A) Weöres egysorosai néha csak egyetlen összetett szóból állnak, és annyi bennük a rejtett **tartalom**, hogy profi kódfejtőnek kell lenni a megértésükhöz. Épp ettől annyira izgalmasak.

A „megfejtésre” hagyjunk elég időt, írjuk össze, milyen gondolataink támadnak a különös összetett szó kapcsán:

Tojáséj

Eszünkbe juthatnak pl. a következő szavak: *tojáshéj, sötétség, anyaméh, éjszakai égbolt, kiscsibe* stb. Vagyis találjuk meg a versben le nem írt szavakat, képzettársításokat!

B) Ha elfogadjuk, hogy a versbe sűrített, le nem írt sorok is a vers részei, megírhatjuk az egysoros „kifejtett”, „héjatlan” változatát.

Két „dekódolt” egysoros a végtelen lehetőségek közül:

**Osgyáni Zsófia:
Húsvét**

Fekete tojás.
Meszes.
Halál.
Húsvéti éjszaka.

**Molnár Krisztina Rita:
Egy nap**

Ránk borul az égbolt héja,
ha felreped,
kiplottyan a nap sárgája.
Este meghív a Fiastyúk rántottára.

C) Arra is tehetünk kísérletet, hogy megírjuk a magunk egysorosait. De ezzel a műfajjal érdemes óvatosnak lenni, könnyű terepnek tűnik, és nem nehéz olcsó blöffverseket írni így. Persze játéknak ez is jó, csak vigyázunk, hogy ne essünk se a „húdenagyotmondok”, se a „húdetitokzatos-vagyok” csapdájába!

Néhány szép példa gyerekek egysoros verseire:

**Osgyáni Zsófia:
Egysorosok**

Tollba zárt írás.
Virágrom.
Tízlábú százlábú.

LA DOLGOK NEVE

Gondolkodtatok már azon, miért hívják a kukoricát kukoricának, és nem radioaktivitásnak? Vagy miért nem hívják tyúkszemnek? Esetleg kárókatonának? Miért is? Hát csak! Nincs oka. Mindent csak azért hívunk valahogy, hogy megnevezhessük. Simán lehetne a rendőr bácsi neve fityfiritty, flik vagy éppen babi. Más nyelven másnak is hívják. Franciául például épp fliknek (*flic*), angolul meg babinak (*bobby*). Hát akkor mi miért ne hívhatnánk bármit bármiképp? Legalább játékból! Legalább most az egyszer! Nézzük egy svéd költő versét!

Britt G. Hallqvist: Miért?

Miért hívják a széket
éppen *széknek*?
Miért mondjuk a késre, hogy *kés*,
és honnan tudjuk, hogy a boglya *boglya*?

Ki adott nevet a dolgoknak először?
Ki volt a Névadó?
Ki mutatott rá mindenre:
„Ez kő, ez fű, az fenyő”?

Talán a dolgokat nem is így hívják
igazában.
Talán szomorúak is, hogy nem mondhatják:
„Ne higgyetek a Névadónak
Sokkal szebb nevünk van
igazában!”

Tótfalusi István fordítása

Na látjátok, lehet, hogy nem is tudjuk a dolgok valódi nevét!

Hogy mi a feladat? Csereberéljük össze a dolgok nevét, és mulassunk jól rajtuk!

Íme, egy átlagos mondat, egy átlagos nap leírása:

Megkentem az uzsonnámat,
megsimogattam a kutyámat,
beültem a buszba,
letöröltem a táblát,
befaltam az ebédet,
köszöntem a tanító néninek,
szedtem gesztenyét.

Fogjunk neki, és keverjük össze kicsit:

Megkentem a tanító nénit,
megsimogattam az ebédet,
beültem az uzsonnámba,
letöröltem a buszt,
befaltam a kutyámat,
köszöntem a gesztenyének,
szedtem táblát.

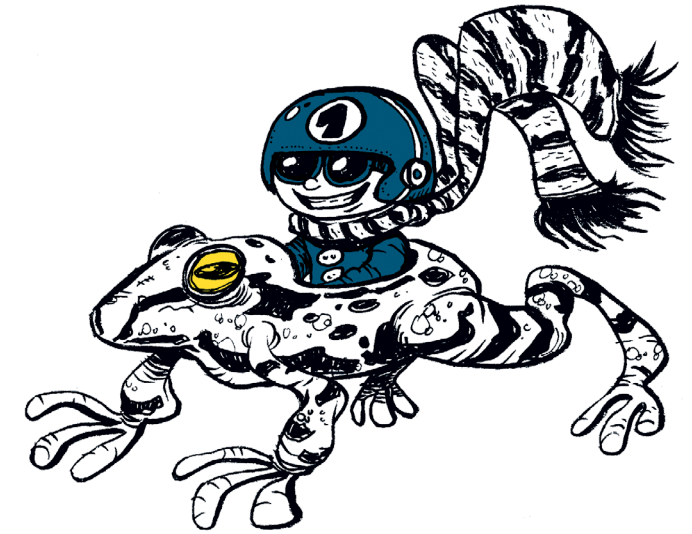

Így egy kicsit viccesebb a világ, nem? Unod a dolgokat? De hiszen bármit megváltoztathatsz a világon, mégpedig a szavak erejével. Rajta, indul a mandula! Mert hiszen nemcsak annyi szóval dolgozhatsz, amennyit eredetileg kiválasztottunk, hanem az összessel!

Megkentem a vécépumpát,
megsimogattam a gépszírt,
beültem a baktériumba,
letöröltem a kocsonyát,
befaltam a szakállamat,
köszöntem a villanypóznának,
szedtem zongorát.

Vagy:

Megkentem a krokodilt,
megsimogattam a csalánt,
beültem a kecskebékába,
letöröltem a Holdat,
befaltam a szakadékot,
köszöntem a dezodornak,
szedtem pálinkát.

És így tovább, a képzeletnek nincs határa, ez is jó kis átmozgató gyakorlat!